

disse, det er just de saakaldte Humanitetshensyn, der paa Godserne i saa mange Retninger have gjort sig gjældende til Fordeel for Fæsterne og deres Familier, og der — som jeg haaber — fremdeles ville gjøre sig gjældende, naar kun ikke Forholdene forstyrres ved skadelige Paavirkninger. Ganske vist gjælder dette, endog i en fortrinlig Grad, med Hensyn til Lehns- og Fideicommissgodserne.

Men, vil man maaskee sige, det er godt nok, at Sligt muligt vil skee i mange Tilfælde; bedre dog, at sikkre sig, at det skeer i alle, og lad os derfor blive ved Lovforslaget, saaledes som det blev modificeret ved anden Behandling, saa at der i Loven kommer til at staae med rene Ord, at Afhændelsen kun maa skee til Brugerne, deres Børn eller Svigerbørn; da ere vi først rigtigt sikke paa, at Afhændelsen ikke vil kunne skee til Andre. Jeg kan imidlertid ikke undlade foreløbigt at bemærke, at en saadan Bestemmelse virkelig forekommer mig i og for sig at være noget syndelig; jeg kunde maaskee, hvis det maa tillades mig at bruge dette Udtryk, tydeligere betegne min Mening ved at sige, at en saadan Bestemmelse kunde synes at have en ikke ringe Grad af Naivitet; thi det vilde dog paa en vis Maade være yderlig naivt at sige til en Mand: „Ja, nu maa Du sælge, vær saa god! men Du maa ikke sælge uden til en bestemt Person.“ Seer man da ikke, at Tilladelsen til frivillig Afhændelse herved berøves sin naturlige Betydning? Og man berøver den tilslige derved i det Væsentlige dens praktiske Virkning; thi, naar man stiller Forholdet saaledes, at Salget kun maa skee til Fæsteren og hans Familie, saa vil Salget, netop til største Skade for Fæsterne, slet ikke komme i Stand, eller dette i alt Fald kun skee i meget saa og enkelte Tilfælde, som vilde være meget langt fra at fyldestgjøre Lovens Diemed. Vi forudsætte, at Lehns- eller Fideicommissbestyrelsen kunde være tilbøielig til at afhænde noget af Bøndergodset; men, dersom man nu siger til ham: Salget af en Bøndergaard kan kun foregaae til et Individ, er det meget antageligt, at hans Tilbøielighed til Salg i en ikke ringe Grad vil svækkes. Og — hvad der er endnu værre, — dersom man siger til

den, til hvem Afhændelsen ene skal kunne foregaae, at han skal have ligesom et Monopol paa ved Gaardens Kjøb at blive Eier, saa vil det ikke seile, at man, idet man saaledes stiller ham udenfor al Concurrence, kun altfor let vil gjøre ham, om jeg maa udtrykke mig saaledes, tilbøielig til at skambyde, gjøre ham tilbøielig til ikke at gaae ind paa i og for sig billige og antagelige Bilskaar. Parterne ville ved at stilles i et saadant unaturligt Forhold netop fjernes fra hinanden, og de frivillige Overenskomster i høi Grad vanskeliggjøres. Ogsaa ved indtrædende Fæstledighed vilde det Samme vise sig ligeoverfor Fæsterens Familie. Og selv de Efterladtes, paa blotte Humanitetshensyn støttede Udset til at erholde Fæste paa Gaarden vilde maaskee svækkes, naar det gode og naturlige Forhold engang var forrykket. Men Salg kunde jo dog vel i alt Fald, efter det Lovforslaget givne Tillæg, ikke ved Fæstledighed skee uden til den afgangede Fæsters Børn eller Svigerbørn. Jeg veed ikke, om de Herrer have betænkt, hvorledes det i det Mindste saare let kunde gaae til, dersom en Fideicommissbestyrelse vilde sælge en fæstledig Gaard. Naar han da har en Liebhaber til Gaarden, vilde der da, spørger jeg, selv hvis Loven udkom saaledes, som den vedtoges ved 2den Behandling, i denne Lov være det Allermindste, som var til Hinder for, at Fideicommissbestyrelsen bortfæstede Gaarden til denne Liebhaber og kort efter solgte den til ham?

Jeg troer, at det, jeg saaledes har tilladt mig at anføre, maa kunne være tilstrækkeligt til at godtgjøre, at man, ved at gaae ad den Vej, hvorpaa vi under Sagens 2den Behandling kom hen ved at antage et stillet Omdringsforslag, i høi Grad udsætter sig for at udelukke de naturlige Betingelser, for at saadanne Afhændelser i Virkeligheden kunne komme istand. Men der er endnu en vigtig Betragtning, paa hvilken jeg skal tillade mig at henlede Thingets Opmærksomhed. Saameget det end har været mig imod, har jeg ved flere Leiligheder maattet udtale mig om de noget eensidige, de ikke lidet urigtige Opfattelser, som netop med Hensyn til Fæsteforholdene paa flere Maader og i flere Retninger nu og da finde Sted. Jeg troer nu, at det vilde være betænkeligt at vedtage